

Mimovládne environmentálne organizácie a ich programy

Pri zostavovaní tohto bloku sme kládli dôraz na organizácie, ktoré nejakou formou prispievajú k tvorbe, prenosu, šíreniu, interpretácii a uplatňovaniu nových poznatkov v oblasti ochrany životného prostredia, zvyšovania environmentálneho povedomia verejnosti a podpory trvalo udržateľných spôsobov života. Skladba prezentovaných organizácií je na jednej strane veľmi pestrá, na druhej strane neúplná. Majú rôznorodý organizačno-štatutárny charakter i zameranie (od medzinárodných, cez organizácie typu občianskych združení na národnej i regionálnej úrovni až po nadácie, vrátane takých, ktorých úlohou je finančne podporovať ostatné mimovládne neziskové environmentálne organizácie).

Neúplnosť výberu má objektívne i subjektívne príčiny. Za objektívne možno pokladať obmedzený rozsah časopisu i cielený výber, subjektívnym dôvodom je to, že nie všetky oslovené organizácie poskytli relevantné informácie. Na území ČR sme sa, vzhľadom na zložitost a veľkú heterogenosť spektra NGOs, o ich systematickejšiu prezentáciu predbežne ani nepokúsili.

Vzhľadom na to, že niektoré NGOs a ich aktivity sme už predstavili v predchádzajúcich číslach nášho časopisu (napr. Spoločnosť pre trvalo udržateľný život, pobočku Regionálneho environmentálneho centra pre strednú a východnú Európu, nadáciu Biosféra a pod.), v tomto bloku ich neuvádzame.

-mh-

GREENWAY

Greenway, **medzinárodná sieť environmentálnych mimovládnych organizácií v strednej a východnej Európe**, je v SR registrovaná od r. 1993. Má 25 členských organizácií, ktoré pracujú na rôznych úrovniach - lokálnej, regionálnej i národnej. Tri z nich sú dokonca „umbrella“ (dáždnikmi) združujúcimi environmentálne NGOs vo svojich krajinách. Zaoberajú sa najrôznejšími aktivitami, väčšinou však environmentálnou výchovou detí a mládeže, ale aj dospelých, organizovaním letných táborov, problémami energetiky, hlavne alternatívnych zdrojov energie, ochranou biodiverzity, otázkami manažmentu odpadov a recyklácie druhotných surovín. Venujú sa aj protijadrovým kampaniam, ekoturistike a otázkam trvalo udržateľného života.

Greenway založili r. 1985 ochranári z Maďarska, Poľska a bývalého Československa. V období obmedzených možností cestovania a komunikácie zohrala dôležitú úlohu pri výmene informácií, skúseností, názorov a myšlienok. Neskôr sa pridali ochranárske skupiny z NDR, Lotyšska, Estónska a r. 1990 aj z Bulharska a Rumunska.

V súčasnosti je Greenway jedinou sieťou ochranárskych mimovládnych organizácií v strednej a východnej Európe. Nová politická situácia v našom regióne priniesla dramatické zmeny, čas však ukázal, že dobrá spolupráca a koordinácia je veľmi potrebná, pretože existuje veľa spoločných, ale aj špecifických problémov.

Greenway chce podporovať silné environmentálne hnutia vo východnej Európe, schopné zúčastňovať sa na riešení problémov spojených s ekonomickými reformami, západnými investíciami či programami Východ-Západ. Chce prispieť k tomu, aby sa východoeurópske environmentálne hnutie nestalo závislé od NGOs západných krajín, nech je v súčasnosti spolupráca s nimi akokoľvek hodnotná a úzka. A iste taká bude aj v budúcnosti.

Niekoľko rokov bola práca v Greenway založená výlučne na dobrovoľnej aktivite, podobne i vydávanie časopisu Greenway Newsletter, hlavného prostriedku komunikácie a výmeny informácií. Záujem o informácie však rapídne rastie, rovnako aj ich množstvo. Situácia sa od r. 1991 podstatne zlepšila, vďaka finančnej podpore holandského Ministerstva pre životné prostredie, švédskeho sekretariátu NGO pre kyslé dažde, Európskej komisie-DG/XI, Regionálneho

environmentálneho centra v Budapešti, FOE Europe atd.

Greenway bola organizátorom a spoluorganizátorom viacerých medzinárodných konferencií, seminárov a pracovných dielní (workshopov). V súčasnosti v rámci nej existuje niekoľko pracovných skupín, napr. pre oblasť energetiky a environmentálnej výchovy. 25.-29. 5. 1994 zorganizovala pracovná skupina pre energetiku medzinárodnú konferenciu Energetická politika v strednej a východnej Európe. Jej výsledkom bolo sformulovanie programu alternatívnej energetickej politiky s čiastočným zreteľom na Európsku úniu, medzinárodné banky (Svetovú banku, Európsku banku pre obnovu a rozvoj atď.), národné vlády v regióne, medzinárodné konvencie o zmene klímy, kyslých dažďoch, energetike a jadrovej energetike, ako aj súkromný sektor, resp. energetické podniky.

Čiastkovým výsledkom bola aj dohoda medzi NGOs zo Slovenska, Maďarska a Global 2000 z Rakúska o spoločnom programe/kampani proti dokončeniu jadrovej elektrárne v Mochovciach. Záverečný dokument konferencie - Deklarácia z Gárdony - sa zaoberá reformou energetiky v krajinách SVE, zahŕňajúc:

- zmenu štátnej a medzinárodnej investičnej politiky,
- rozvoj priorít a iniciatív pre trvalo udržateľné využívanie zásob energie v týchto krajinách,
- aktívne programy informovania verejnosti a podpory jej účasti na politike úspor a efektívneho využitia energie.

Kontaktná adresa: RNDr. Elena Vartíková, P. O. Box 163, 814 99 Bratislava, tel./fax: 07/827 213

GREENPEACE

Greenpeace vo väčšine ľudí vyvoláva predstavu fanatických radikálov, ktorí bez štipky rozumu uskutočňujú svoje extravagantné akcie, strhávajú na seba pozornosť niekedy až príliš sebavedome. Či už ide o pripútavanie sa k vchodom jadrových elektrární, blokovanie výpustí chemických fabriek, divoké jazdy gumových člnov znemožňujúce pohyb

veľrybárskych tovární na mäso, alebo vyhadzovanie barelov rádioaktívneho či vysokotoxického chemického odpadu do mora, aktivisti riskujú svoje zdravie, ba i životy. Len málo kto je ochotný pripustiť, že takto konajú ľudia s pevnými životnými postojmi a ideálmi.

Ešte menej ľudí vie, že Greenpeace - to nie sú len šokujúce akcie proti ničiteľom životného prostredia. Tie sú len povestným hroziakom z koláča tvrdej každodennej driny, vykonávanej väčšinou dobrovoľnícky a s neopakovateľným nadšením. Na Západe sa za takmer dvadsaťročie svojej existencie prepracovalo toto hnutie medzi najväčšie a všeobecne najuznávanejšie medzinárodné organizácie ochrancov životného prostredia - v nemalej miere práve vďaka obrovskému osobnému nasadeniu svojich aktivistov a špecificky vyhraneným, charakteristickým metódam činnosti.

V Bratislave pôsobí od r. 1993 asi najmladšia pobočka Greenpeace na svete, v rámci národného úradu Greenpeace Československo (ktorý funguje stále spoločne). Vyvíja aktivity len v jednej oblasti - vedie kampaň za bezjadrové Slovensko, ktorej cieľom je dosiahnuť zmenu energetickej politiky SR a výrobu energie bez jadra.

Pri presadzovaní tejto myšlienky uplatňuje rôzne metódy: od spolupráce s rozličnými odborníkmi, cez komunikáciu s politikmi a zástupcami ekonomickej sféry, až po osvetu širokej verejnosti. Vo svete často vypracúvajú pre Greenpeace fundované vedecké analýzy špičkových experti.

V ČR a SR vydalo Greenpeace okrem množstva prístupných informačných materiálov preklad správy Global Warming (Oxford University Press, 1990), odbornú analýzu F. Nectouxu Kríza francúzskej jadrovej energetiky (1991). Odborníci zo Strediska pre efektívne využívanie energie vypracovali správu Úspory elektriny na území bývalého Československa (SEVEN Praha, 1993), z ktorej vyplýva, že viac ako polovica našej súčasnej spotreby elektrickej energie by sa mohla ušetriť zavedením úsporných technológií. Najnovšiu odbornú analýzu Možnosti rozšírenia kombinovanej výroby elektriny a tepla na Slovensku vypracovali pre Greenpeace odborníci z Výskumného ústavu energetického v Bratislave (1994) a konštatuje sa v nej, že reálny perspektívny potenciál kogeneračnej výroby v SR predstavuje približne 1400 MW elektriny a 1200 MW tepla, teda oveľa viac, ako by vyrobili prvé dva bloky JE Mochovce (880 MW).

Greenpeace okrem toho sprostredkúva dôležité informácie pre verejnosť i rozhodovacie a zákonodarné orgány, ktoré sa z rozličných dôvodov často ani nezverejňujú. V oblasti energetiky to bola napr. dôverná správa Svetovej banky a Medzinárodnej energetickej agentúry (IEA) Nuclear power and safety in Central and Eastern Europe and the former Soviet Union z marca 1993. Vyplýva z nej, že tzv. nízký jadrový scenár, t. j. odstavenie zastaraných ruských reaktorov (aj rozostavaných) a ich nahradenie šetrnými energetickými zdrojmi, úsporami energie a jej zníženou spotrebou je najlacnejšie riešenie, ktoré pritom neohrozí zásobovanie východoeurópskych krajín elektrinou.

Na Slovensku Greenpeace oficiálne vstúpilo do projektov Európskej banky pre obnovu a rozvoj (EBRD) na rekonštrukciu hlinikárne v Žiari n. Hronom a na dokončenie JE Mochovce. Prezentovalo závažné výhrady a konkrétne argumenty proti týmto jasne nevýhodným projektom. Hnutie komunikuje s predstaviteľmi politickoekonomickej sféry - s NR SR, vládou i jednotlivými ministerstvami, s EBRD a sponzormi projektu a snaží sa dostať informácie aj medzi verejnosť. V spolupráci s inými slovenskými NGOs sa aktívne angažuje v procese posudzovania vplyvov týchto projektov na životné prostredie (EIA).

Kontaktná adresa: Greenpeace, Ľubica Trubíniová, P. O. Box 58, 814 99 Bratislava, tel./fax: 07/313 968

Zelený kruh

Kruh jako ideální geometrický tvar je symbolem spojení. S vědomím tohoto symbolu byl ještě před sametovou revolucí založen Zelený kruh, coby idea spojující lidí, kterým není lhostejný stav životního prostředí. V prvním porevolučním nadšení se k ní hlásily stovky lidí tak, jako k platformě Občanského fóra. A rovněž tak, jako se Občanské fórum rozpadlo na desítky politických stran, zelení aktivisté založili desítky nevládních organizací. Zakladatelé Zeleného kruhu se ocitli na vládních postech a idea se časem ukázala být nereálnou iluzí. Atmosféra ve společnosti se pochopitelně promítla i mezi zelené. Ačkoliv hlásíme „změnu hodnot“, „skromný a šetrný způsob života“, „alternativy“, jsme dětmi své doby. Ambicióznost, touha po sebauplatnění, všechny rysy charakteristické pro podnikavou a podnikající veřejnost, můžeme také pozorovat v environmentálním hnutí.

Mimovládní organizace v Čechách jsou v plenkách, environmentální zejména. Politická situace ani společnost jim příliš nepřeje. Za čtyřicet let komunismu lidé odvykli sdru-

žování a spolčování, a tak se tyto organizace jeví jako zbytečná přítěž. Svými výkřiky mají tendenci brzdit tržní úprk a svojí nešikovností dost dobře nedokážou vysvětlit oč im vlastně jde. Nejsou výděleční, nemají žádné zdroje příjmů, žijí z darů, v drtivé většině zahraničních.

Situace je zralá na to, abychom skutky svými dokázali, kdo jsme a co jsme zač. Nebudeme podnikům ani veřejnosti technickými partnery. Budeme partnery lidskými, kteří vnášejí do současného, civilizací a konzumem zdeformovaného života prvek citový, emocionální a existenciální. Naše argumenty jsou a budou velmi často jen toho druhu, že způsob života moderního člověka je zruďný, přesahující dimenze chápání jeho samotného, že takovýto hazard se prostě nevyplácí. Naše, společnosti nepohodlná existence, je dobrá a odůvodněná i kdyby jen připomínala pokoru a úctu, se kterou člověk má přijímat dary, které přináší příroda.

Že „mluvčí“ životního prostředí by neměli být jen agitátoři, je zřejmé. Nikoho nepřesvědčí teoretik pořádku a řádu, je-li sám bordelář a chaotik. Svými skutky popře svá slova, ani k tomu nepotřebuje opozici. Myšlenka zřízení „zeleného domu“ v Praze v Lublaňské 18 byla druhým projektem (vedle public relation), který Kancelář ZK chtěla začít realizovat. V prvním patře sídlí několik mimovládních environmentálních organizací (Nadace ekologické výchovy, občanské sdružení Earthlinks, Nadace ENVideo, Sdružení DUHA, Pražské matky), v přízemí je Dům dětí a mládeže s minizoologickou a minibotanickou zahradou. Zelený dům jsme postupně chtěli dát do pořádku, vytvořit modelové a vzorové sídlo toho, co hlásáme. Plány však začátkem letošního roku přerušil nenadálý šok - Lublaňská 18 má jít v rámci likvidace OPBH do aukce a proti tomuto kroku není odvolání. Celá situace byla tak absurdní a sprostá, že jsme se rozhodli bránit. Naše odhodlání, spolupráce nájemníků, DDM, ekologických organizací, poslanců, radních a všech možných přátel a známých způsobila zázrak. Lublaňská 18 v Praze 2 byla necelých 24 hodin před aukcí z ní vyňata. Ministerstvo pro správu NM a jeho privatizaci rozhodlo, že dům nabídne pražskému magistrátu k přímému odprodeji. Do dnešního dne se tak nestalo. A nás zatím tlačí do kouta potenciální sponzoři, kteří již ztrácejí trpělivost. Součástí „zeleného domu“ totiž měla být i zelená střecha - pokryta folií a osázená zelení, aby se zlepšilo mikroklima vnitrobloku a hlavně estetický vzhled objektu.

Jakmile budou vyřešeny majetkoprávní vztahy s Magistrátem, chceme pokračovat v úpravách. V suterénu domu zřídíme jídelnu zdravé a levné výživy. Před námi je však ještě jedna událost - komunální volby! Jaké zástupce si zvolíme, takovou místní politiku budeme mít. Budou-li kandidovat lidé, kteří mají cit a smysl pro životní prostředí, máme vyhráno!

Kontaktní adresa: Marie Haisová, Zelený kruh, 120 00 Praha 2, Lublaňská 18, tel.: 02/

Európske zjednotenie (EuroUni)

Európske zjednotenie (EuroUni) je nezisková mimovládna organizácia, jej hlavným poslaním je **edičná a informačná činnosť**. Vytvára priestor pre tú časť neziskových organizácií, ktoré sa venujú európskej integrácii zdola a popularizácii myšlienky zodpovednosti Európanov za riešenie environmentálnych i globálnych problémov (je to veľmi široké spektrum organizácií od miestnych občianskych iniciatív - Mysli globálne, konaj lokálne - až po odborne zamerané spoločnosti pre trvalo udržateľný život, asociácie Rímskeho klubu, centrá rozvoja človeka a pod.).

Súčasťou EuroUni je preto neziskové vydavateľstvo (a zároveň plánovaná tlačová agentúra neziskových organizácií pre verejnosť) EuroUniPress, ktoré vydáva dvojčasopis Nová Európa + Prehľad. Periodikum o. i. pravidelne predstavuje občianske iniciatívy, združenia, mimovládne organizácie, nadácie zo SR, ČR i z iných krajín a prináša ich výzvy, vyhlásenia, petície a pod.; hlavnou náplňou je však predstaviť pohyb smerom k alternatívam tých oblastí života, kde ľudstvo ohrozuje kríza - morálna, hodnôt, ekologická.

Prehľad je informačným a dokumentačným prameňom o diania, vydaných článkoch a literatúre v tejto oblasti. Súčasťou aktivít EuroUni je aj Nadácia Scota Viatora pre Novú Európu, ktorá sa snaží získať sponzorov pre edičnú a informačnú činnosť EuroUni.

Kontaktná adresa: Mgr. Jana Sarvašová, EuroUni, P. O. Box 47, 810 00 Bratislava, tel./fax: 07/288 410

Nadácia Slovenská riečna sieť

Nadácia Slovenská riečna sieť vznikla r. 1992 ako nezávislé, neziskové, otvorené **združenie mimovládnych organizácií, hnutí, združení, skupín a jednotlivcov, ktorí sa aktívne zúčastňujú na ochrane a obnove vodných tokov a mokradí v SR**. Jej vznik podmienila potreba vzájomnej koordinácie existujúcich ochranných organizácií, ako aj potreba sprostredkovať výsledky ich práce (tlak na masmédiá, vládu, parlament).

Zakladajúci členovia nadácie SRS: Ipeľská únia, Vážska únia, OKV SZOPK Trenčín, OKV SZOPK Košice-vidiek, regionálna organizácia SZOPK Podunajsko, Karpatské ochranné združenie altruistov, Trenčianska ekologická nadácia, neskôr sa pridala nadácia Zelená nádej, ZS SZOPK Ľudia a voda.

Ciele činnosti:

- Systematicky prispievať k obnoveniu ekologickej funkcie vodných tokov a kvality vody vyhovujúcej ekologickým kritériám;

- Vytvoriť podmienky na obnovenie prírodného stavu ekosystémov vodných tokov a ich okolia (obnovenie stavu blízkeho tomu, v akom sa toky nachádzali pred antropickými zásahmi);

- Hľadať alternatívy využívania prírodného potenciálu vodných tokov a mokradí, ktoré sú v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja;

- Snažiť sa o účasť pri navrhovaní a posudzovaní ekologických súvislostí a rozhodnutí prijímaných na všetkých úrovniach;

- Zlepšiť informovanosť širokej verejnosti o súčasnom stave vodných tokov, jeho príčinách a dôsledkoch, s dôrazom na systematickú výchovu a vzdelávanie.

V záujme splnenia týchto cieľov sa SRS usiluje o:

- Vytváranie väzby rýchlej obojsmernej výmeny informácií medzi členmi, kanceláriou nadácie SRS, regionálnymi centrami a radou;

- Vytváranie a udržiavaniu kontaktov členov so zahraničnými organizáciami;

- Šírenie periodickej a neperiodickej tlače, kníh, plagátov a iných informačných materiálov;

- Prezentáciu ekologickej tematiky v masovokomunikačných prostriedkoch;

- Pomoc pri organizovaní spoločenských akcií členov (napr. prednášok, seminárov, petícií);

- Odbornú činnosť (posudky, analýzy, štúdie, odborné semináre a konferencie, poradenské služby);

- Spoluprácu s inštitúciami, politickými stranami a jednotlivcami, ktorí sa zaoberajú problematikou ochrany vodných tokov a mokradí, najmä so SZOPK, Zeleným kruhom, Ramsarskou konvenciou a International Rivers Network;

- Vykupovanie obzvlášť ohrozených území za účelom ich záchran;

- Udelenie grantov na projekty vypracované v súlade s cieľmi nadácie.

Za najdôležitejšiu aktivitu od založenia SRS možno považovať vypracovanie alternatívneho návrhu vodohospodárskej koncepcie „Voda pre tretie tisícročie“ a presadenie uznesenia NR SR, v ktorom parlament zaväzuje vládu zohľadniť tento materiál.

V nadväznosti na tento dokument sa vypracovali alternatívne návrhy k vodárenským nádržiam Turček, Tichý potok, v súčasnosti sa spracúva alternatíva k VD Slatinka. Cieľom je získať potrebnú vodu bez výstavby veľkých nádrží.

Členovia SRS spolupracujú na pripomienkovaní Strategického akčného plánu pre Dunajský environmentálny program a zapájajú sa do medzinárodnej spolupráce NGOs krajín patriacich do Dunajského environmentálneho programu.

Kontaktná adresa: Ing. Andrea Chorváthová, Slovenská riečna sieť, Godrova 3, 811 06 Bratislava, tel./fax: 07/313 968

Slovenský zväz ochrancov prírody a krajiny

Slovenský zväz ochrancov prírody a krajiny (SZOPK) je najstaršou (vznikol r. 1969) a najväčšou (v súčasnosti má približne 7000 členov) mimovládnu neziskovú organizáciu pôsobiace v oblasti ochrany prírody a životného prostredia. Nemá úzko vymedzené ciele, ani formy ich dosahovania. Určuje ich snemom prijatá Programová orientácia, ktorá umožňuje členom a skupinám venovať sa v rámci zväzu najrôznejším problémom a hľadať na ich riešenie najvhodnejšie spôsoby. Spoluprácu s mnohými zahraničnými environmentálnymi aktivitami a členstvom vo viacerých medzinárodných organizáciách prenáša svoju pôsobnosť aj za hranice Slovenska.

Zväz vznikol ako občianske združenie a plne zodpovedá štatútu mimovládnej neziskovej organizácie; vedie ho Ústredný výbor zložený zo 7-členného Výkonného výboru a Rady, tvorenej zástupcami všetkých koordinačných výborov. V súčasnosti má 38 koordinačných výborov - z nich 36 združuje základné organizácie na územnom princípe (v jednotlivých okresoch, resp. v Bratislave a Košiciach) a 2 na záujmovom princípe (Združenie stredísk ekologickej výchovy a Združenie vidiek), jeho členovia sú organizovaní v takmer 400 základných organizáciách. Členstvo je obmedzené iba dolnou vekovou hranicou (15 rokov), pričom deti a mládež sa organizujú v krúžkoch mladých ochrancov prírody. Osobitnou kategóriou je tzv. „pridružený člen“, ktorým môže byť akákoľvek skupina občanov na základe uzatvorenej zmluvy. Aj keď v popredí záujmu zväzu stojí mládež, svoju činnosť orientuje na všetky vekové a sociálne skupiny obyvateľstva. V súčasnosti má 5 organizačných centier (v Bratislave, Trenčíne, Prievidzi, Spišskej Novej Vsi a Košiciach), budovanie spoľahlivej kancelárie však ešte nie je zďaleka ukončené.

Významné oblasti činnosti SZOPK sú environmentálna výchova a ochrana biodiverzity. V rámci svojich možností a schopností sa venuje aj problémom tzv. „malého“ a „veľkého“ životného prostredia. Využíva pritom rôzne formy

a metódy - od širokej propagačnej práce, cez lobbying až po konkrétne programy a projekty s celoplošným, prípadne regionálnym dosahom.

Environmentálnu výchovu zabezpečuje najmä programom Sieť stredísk ekologickej výchovy (SEV), ktoré v súčasnosti pôsobia v Leviciach, Prievidzi, Banskej Štiavnici, Manínskej tiesňave a Moldave nad Bodvou, pred dokončením je SEV Skalná dolina a Čabraď (spolupráca so SAŽP), problematické je zatiaľ sprevádzkovanie SEV Gazdovský dvor Trebišov. Jednotlivé strediská majú svoje vlastné programy - napr. SEV Sedmokráska Prievidza je zamerané na ochranu biodiverzity (mapovanie a obnovu mokradí, ochranu fauny atď.), alternatívne zdroje energie (najmä solárnej) a ozeleňovanie zvislých stien. Environmentálnej výchove sa venuje aj väčšina aktívnych základných organizácií - spolupracujú pritom so základnými a strednými školami, regionálnymi kultúrnymi strediskami, knižnicami, múzeami, hviezdárňami, úradmi životného prostredia a mnohými ďalšími inštitúciami.

SZOPK vydáva už 15 rokov vlastné periodikum Ekoparadoráma (pôvodne Poznaj a chráň). Okrem tohto časopisu vychádzala v období 1990-93 príloha niektorých denníkov Ochránárske Slovensko a krátko aj interný informačný bulletin Ekoblesk. Ďalšie periodiká vydávali a vydávajú niektoré koordinačné výbory (v Trenčíne Spravodajca OP, v Spišskej Novej Vsi Zelené echo, v Bratislave Interné informácie, v Rožňave Jazyčník, v Žiline Juniperus a ďalšie). Zväz vydal doteraz niekoľko stoviek odborných publikácií a veľké množstvo propagačných materiálov (plagátov, skladačiek, letákov, samolepiek a pod.).

Ochranu biodiverzity realizuje SZOPK najmä rozvinutým programom Mapovanie mokradí Slovenska, ktorý sa postupne dopĺňa o Program obnovy mokradí (v spolupráci so Slovenskou herpetologickou spoločnosťou), Ochrana dravcov, Ochrana bocianov, Ochrana netopierov, Ochrana vydry a mnohými ďalšími lokálnymi projektmi. Základné organizácie sa výrazne podieľajú na zabezpečovaní ochrany a manažmentu niektorých významných chránených území (ŠPR Šúr, ŠPR Tajba, CHN Parížske močiare, ŠPR Čičovské ramente, CHN Zamarovské jamy a desiatky ďalších). Vykonávajú strážne služby, robia inventarizačné výskumy flóry a fauny, budujú náučné chodníky, oplotenia, značenia, pomáhajú pri usmerňovaní nežiadúceho vývoja týchto chránených častí prírody.

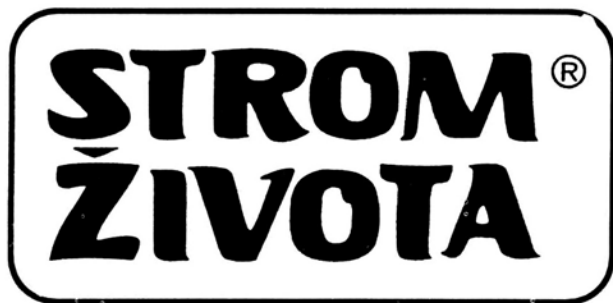
„Malému“ i „veľkému“ životnému prostrediu sa venuje SZOPK vo viacerých programoch, projektoch a kampaniach. V rámci tejto organizácie pôsobí Fond alternatívnych energií. Rozbieha sa program Ozeleňovanie zvislých stien, pripravuje sa kampaň Proti vypaľovaniu stariny. Zväz sa zúčastňuje na projektoch Alternatívny rozvoj Podtatranského regiónu, Obnova vidieckych sídiel, Obnova karpatských dedín a zapája sa do mnohých ďalších aktivít (ochrana ozonosféry, proti jadrovým elektrárnám, alternatívne vodohospodárske koncepcie atď.).

Ústredný výbor i jednotlivé koordinačné výbory organizujú množstvo zaujímavých podujatí - najznámejšie z nich sú tábory ochrancov prírody. V tomto roku sa konal 12. Západoslovenský (v Striebornici, okres Topoľčany), 30. Stredoslovenský (pôvodne „celoslovenský“ vo Varíne, okres Žilina) a 18. Východoslovenský (v Dobšinej, okres Rožňava) tábor ochrancov prírody. Pri príležitosti tohoročného Svetového dňa životného prostredia SZOPK prvýkrát organizoval stretnutia ochrancov prírody na všetkých piatich trojhraničiach Slovenska. Dlhorodne sú veľmi populárne Dni ochrany prírody v dňoch 21.marca - 1.apríla a množstvo podujatí organizuje SZOPK na Deň Zeme.

Ústredný výbor sa snaží vstupovať do procesu tvorby legislatívnych a ekonomických nástrojov ochrany životného prostredia a v rámci svojich možností aj ovplyvňovať štátnu environmentálnu politiku. Ašak v porovnaní s obdobím tesne po r. 1989 sú tieto možnosti podstatne redukované reštriktívnou politikou štátu.

SZOPK má za sebou 25 rokov neľahkého a zložitého vývoja. Napriek tomu má za sebou obrovský kus vykonanej práce. V súčasnosti kladie dôraz na posilnenie práce s deťmi a na vytvorenie prepotrebných systémov.

Kontaktná adresa: RNDr. Jozef Gregor, ÚV SZOPK, Gorkého 6, 811 01 Bratislava, tel./fax: 07/364 665

Strom života vznikol r. 1979 ako **dobrovoľné hnutie**, od r. 1990 je zaregistrovaný ako občianske združenie a stal sa členom celosvetovej organizácie Global Network of Environmental Education Centers.

Hlavná orientácia súčasnej činnosti Stromu života je na oblasť environmentálnej výchovy, zameriava sa na prácu s deťmi a mládežou vo veku od 10 do 26 rokov. Výchovná práca sa popri tradičných atraktívnych prázdninových a víkendových táborových pobytoch rozšírila aj na krúžkovú činnosť, školy v prírode a výlety so sprievodcom. Jej základom je osobné spoznávanie a viaczmyslové vnímanie. Hlavným pracoviskom sa stal „terén“ - okolie mesta, dediny a školy.

Od r. 1993 koordinuje Strom života na Slovensku projekt **Modré z neba**, ktorý na 280 školách učí deti púťavou formou vnímať znečistenie ovzdušia a jeho súvislosti. Projekt má medzinárodnú koordinačnú centrálu v Nórsku. Od septembra 1994 sa začal realizovať podobný projekt **Živá voda**, zameraný na znečistenie a život vo vodných tokoch.

Pravidelne každý rok organizuje Strom života cyklus školení a seminárov pre nových inštruktorov, vedúcich environmentálnej výchovy a pobytových akcií v prírode. Frekventantmi týchto kurzov sú prevažne mladí ľudia.

O podporu šírenia skúseností z oblasti environmentálnej výchovy sa usiluje aj **Publikačné stredisko**. Najznámejšie z jeho doterajších publikácií sú „Objavovanie lesa“ a „Nad vodou, pod vodou“ (v spolupráci s Rakúskom). Vydáva aj občasník „Strom“, určený pre mimoškolskú environmentálnu výchovu detí a mládeže a pre svojich členov.

Ďalším projektom združenia Strom života je **Ekofoto**. V rámci neho pripravuje niekoľko krátkych diafónov venovaných globálnym problémom životného prostredia pre školy, kluby, krúžky a pod. Ekofoto okrem toho zhromažďuje a ponúka na publikovanie rozsiahly fotografický materiál s tematikou životného prostredia.

Realizácia týchto myšlienok si vyžaduje primerané záležitosti. Preto sa od r. 1990 buduje sieť centier environmentálnej výchovy Stromu života. Centrá dnes poskytujú prvé služby - rozličné celoslovenské i regionálne eko-programy. Zatiaľ pracujú takéto zariadenia v Bratislave, Banskej Štiavnici, Čiernom Balogu, Košiciach, Púchove a v Čachticiach.

Z priamej pomoci životnému prostrediu je najúspešnejším projektom združenia **záchrana Čiernohronskej úzkorozchodnej železnice**, ktorú sa po 10 rokoch práce podarilo r. 1992 sprevádzkovať.

Kontaktná adresa: Strom života, Ing. Oto Makýš, Pražská 11, 816 36 Bratislava, tel.: 07/498 473, 07/498 703, fax: 07/498 703

Sloboda zvierat

Organizácia Sloboda zvierat sa zameriava na ochranu zvierat pred týraním, zabíjaním, väznením a zneužívaním. Pôsobí prevažne osvetovou formou, vydávaním letákov, publikácií, časopisu, organizuje aj koncerty, prednášky, happeningy, výstavy, demonštrácie a iné akcie. Jej členovia sa venujú aj priamej ochrane zvierat - čisteniu ich prostredia, ošetrovaniu opustených a oslobodzovaniu väznených a umiestňovaniu opustených zvierat. Všetky podujatia robia s rešpektovaním ľudských práv a zákonov Slovenskej republiky. Okrem týchto akcií zameriava sa Sloboda zvierat aj na ochranu životného prostredia, pomáha iným organizáciám, podporuje akcie na ochranu ľudských práv a slobôd, keďže prírodu chápe ako nedeliteľný celok všetkých živých organizmov. Jej cieľom je presadzovať úctu k všetkému životu na Zemi, angažuje sa za zmenu myslenia ľudí. Neusiluje o zmenu legislatívy, ide jej o prirodzené rešpektovanie morálnych a etických hodnôt vo svedomí každého človeka.

Spomedzi viacerých úspešných podujatí predstavíme len najväčšie:

Za záchranu ozonosféry (september, október '92) - táto akcia sa konala na podporu petície Deti Zeme,

Koncert proti násilíu (október '92) zúčastnilo sa ho 23 kapiel od nás aj zo zahraničia, trval nepretržite dva dni, bol spojený s diskusiami na tému životné prostredie, práva zvierat, rozdávali sa informačné materiály, medzi vystúpeniami sa premietali filmy o ochrane prírody.

Prednášky na školách (konajú sa permanentne) - na takmer všetkých školách v Košiciach, na mnohých viackrát. Videoprednášky sa stretli s veľkým záujmom zúčastnených. Pripravuje sa vytvorenie prednáškovej siete vo všetkých väčších mestách na Slovensku.

Môj kožušok patrí mne (december '92) - prvá veľká kampan, ešte v ČSFR, za zníženie nákupu kožušinových výrobkov a proti utrpeniu zvierat, ktorá sa konala v 15 mestách.

Pomôž zastaviť býčie zápasy (február-marec '93) - prvá akcia s priamym cieľom - zastaviť býčie zápasy, ktoré chceli španielski podnikatelia organizovať i v Čechách a na Slovensku - bola úspešná!

Ži a nechaj žiť (marec '93) - veľké happeningy, kde sa rozdávali vegetariánske jedlá, letáky a propagovalo vegetariánstvo ako ekologickejšie, etickejšie, ekonomickejšie a zdravší spôsob stravovania.

Máme radi zvieratká (jún '93-október '94) - akcia pre deti z celého Slovenska. Z kresbičiek zvieratiek v prirodzenom prostredí, ktoré deti posielajú, sa pripraví veľká výstava. Patrónom tohto podujatia je primátor Košíc a jeho výsledkom bude vydanie knižky-učebnice pre deti.

Veľké informačné turné (august '93) - najrozsiahlejšie a najnáročnejšie podujatie doteraz. Počas neho členovia Slo-

body zvierat navštívili 23 miest na Slovensku. V centre mesta rozložili stánok s informačnými materiálmi a diskutovali s ľuďmi o činnosti organizácie. Stretli sa s tisíckami občanov, získali množstvo aktivistov a sympatizantov. Počas turné distribuovali aj literatúru o životnom prostredí, vegetariánstve, ako aj hlbínnej ekológii.

Počas uplynulého roku sa podarilo vydať viacero publikácií, letákov, časopis DIEGO, nadviazali sa kontakty s mnohými svetovými organizáciami a organizácia Sloboda zvierat získala členstvo vo Svetovej spoločnosti pre ochranu zvierat (WSPA), ktorá združuje 75 krajín.

Kontaktná adresa: Ladislav Ďurkovič, Vihorlatská 51, 040 41 Košice, tel.: 095/32549

Slovenská herpetologická spoločnosť

Slovenská herpetologická spoločnosť (SHS) je jednou z najmladších a zároveň najmenších environmentálnych mimovládnych neziskových organizácií na Slovensku (r. 1994 zaregistrovaná ako občianske združenie so sídlom v Prievdzi). Pôsobí celoslovensky a bude vyvíjať aktivity aj v zahraničí. Hlavným cieľom SHS je poznávanie a ochrana obojživelníkov a plazov, čo realizuje prieskumnou činnosťou, vypracúvaním odborných stanovísk a návrhov, praktickou ochranou obojživelníkov a plazov a ich prirodzených i umeľých biotopov a osvetovou činnosťou.

SHS vznikla na báze Herpetologickej sekcie pôsobiacej bez právnej subjektivity pri Ústrednom výbore Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny v období 1980-92. Postupne získala okolo 130 členov, v regiónoch pôsobilo približne 10 oblastných skupín a niekoľko krúžkov mladých herpetológov. Jej členovia realizovali známe akcie „Mapovanie a ochrana ropúch pri jarných migráciách“ (prvýkrát vôbec uskutočnili ochranné opatrenia na Železnej studničke pri Bratislave), „Mapovanie rozšírenia salamandry škvrnitej“, „Odstráňte pasce z prírody“ a ďalšie. Ochranu miz-

núcich biotopov sa snažili podnietiť akciami „1+1“ a „Zachráňte si rozprávku“. Uskutočnili veľké množstvo inventarizačných výskumov a konkrétnych záchranných akcií (napr. záchrana ropúch pred masovým hynutím na ČOV Kunerád, na rozostavanej ČOV pri Prešove a pod.). Pravidelne (1 až 3-krát do roka) organizovali pre členov už takmer dve desiatky pracovných stretnutí v rôznych oblastiach Slovenska (najčastejšie v CHKO Latorica a CHKO Východné Karpaty), uskutočnili sa aj tri tábory mladých herpetológov.

Nosným programom Slovenskej herpetologickej spoločnosti je obnova mokradí - v rokoch 1994-95 realizovaná modelovo v okresoch Prievidza a Topoľčany. Ďalším programom, aj pre budúce roky, bude ochrana obojživelníkov pred kolíziami s automobilmi na cestách pri jarných migráciách a propagačná práca zameraná najmä na ochranu hadov pred nezmyselným zabíjaním. Pri všetkých inventarizačných výskumoch (CHKO Východné Karpaty, CHKO Latorica, územie Bratislavy, ŠPR Vtáčnik a ďalšie) sa členovia spoločnosti zameriavajú aj na celkové posúdenie siete mokradí v týchto oblastiach a súčasťou záverečných správ je aj návrh jej dobudovania, resp. skvalitnenia. Budú sa organizovať pracovné stretnutia. V skromných podmienkach vydáva spoločnosť Herpetoinformácie a Faunistické správy, pripravuje sa vydávanie pravidelného zborníka SHS.

Kontaktná adresa: Andrej Tóth, Nábr. Sv. Metoda 17, 972 01 Prievidza, tel. a fax: 0862/265 05

Návraty ku krajine

Nadácia Návraty ku krajine sa zaoberá ochranou, obnovou a zveľadovaním historických štruktúr vidieckej krajiny. Jej hlavnými aktivitami sú: ochrana (historickej) ľudovej architektúry, rozvoj vidieckych sídiel, podpora alternatívneho poľnohospodárstva a vidieckej turistiky.

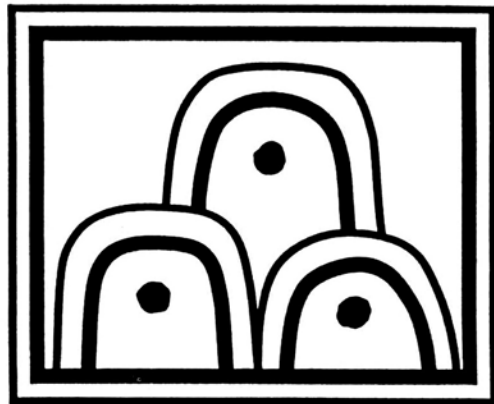
Impulzom vzniku nadácie a jej konečným cieľom je zlepšiť životné podmienky vidieka. Svoje poslanie vidí v podpore obnovy a znovuvyužitia historických krajinných štruktúr. Celá jej činnosť smeruje k vnímaniu a spravovaniu krajiny ako jedného celku, kde si jednotlivé aktivity a prvky navzájom neprekážajú, ale práve naopak, obohacujú sa. Presadzuje myšlienku, že rozvoj krajiny, ekonomicky výhodný, zabezpečujúci zdravé životné prostredie a zohľadňujúci estetické, kultúrne aj historické hľadiská, je možný. Záchrana a ochranu historických krajinných štruktúr preto považuje za krok k modernému chápaniu rozvoja krajiny.

Pri napĺňaní týchto cieľov bude používať tri základné metódy:

- Spoluprácu s mikroregiónmi;
- Pomoc pri projektoch zakladania gazdovstiev s alternatívnym spôsobom hospodárenia a zavádzania vidieckeho turizmu s využitím ľudovej architektúry;
- Pomoc pri tvorbe rozvojových plánov dediny v zmysle trvalo udržateľného rozvoja.

V praxi budú projekty zväčšia kombináciou všetkých troch metód. Bude sa opierať o spoluprácu s partnerskými subjektmi. Podstatným znakom prístupu nadácie Návraty ku krajine je čo najširšie zapájanie miestneho obyvateľstva do realizácie projektov. Skúsenosti z práce sa budú spracúvať, pravidelne publikovať a rôznymi spôsobmi propagovať tak, aby sa úspešné projekty mohli znova použiť i aby sa z prípadných chýb mohli poučiť aj iné organizácie.

Kontaktná adresa: Peter Smižanský, nadácia Návraty ku krajine, Silvánska 1, 841 04 Bratislava, tel.: 07/721 478, fax: 07/313 968

Nátura

Nátura je **zdrúženie pre zachovanie kultúrneho a prírodného dedičstva**, orientované hlavne na výchovu mladšej generácie. Organizácia má viacero záujmových zameraní, ktoré sa do určitej miery prelínajú.

Škola ľudovej kultúry - orientuje sa na zachovanie remesiel, zvykov, tradícií, folklóru, ľudovej architektúry a ich harmonického začlenenia a využitia v súčasnosti.

Environmentálne záujmové zameranie - ochrana prírody a pamiatok.

Detské záujmové zameranie - spája obe tieto zamerania pri práci s deťmi.

Kontaktná adresa: Ing. Peter Bartha, Nátura, Zaježová 1, 962 63 Pliešovce

Nátura - Klub *Pospolitosť harmonického života* - pracuje na dvoch projektoch:

- *Čisté Javorie* - triedený zber odpadov v obciach Pliešovce, Sása, Bzovská Lehôtka (asi 3500 obyvateľov), úprava objektov bývalej vápenky na recyklačné stredisko, cyklus prednášok na miestnych základných školách o ochrane prírody a problematike triedenia odpadov. Zabezpečila sa likvidácia dvoch divokých skládok. Príprava triedeného zberu odpadov v obci Zaježová. Skúmanie možností rozvoja agroturistiky v tejto oblasti.

- *Výchova k trvale udržateľnému životu* - široké spektrum aktivít od obnovy objektov ľudovej architektúry, cez mapovanie mokradí, po besedy s poprednými ochranárskymi aktivistami.

Kontaktná adresa: Ing. Igor Chýra, Nátura, Zaježová 1, 962 63 Pliešovce

Sofron

Sofron je **Centrum environmentálnej výchovy**, ktoré pôsobí pri Prírodovedeckej fakulte UK. Starogrécky slovný základ sofron sa v rôznych obmenách vyskytoval ako označenie zdravej mysle a rozvážnosti (sofronizo), poznania správnej miery a hraníc ľudských možností (sofrosyné).

Sofron vznikol r. 1992 na základe dohody medzi Prírodovedeckou fakultou UK, Stromom života s Slovenským zväzom ochrancov prírody a krajiny. CEV Sofron je garantom environmentálnej výchovy v oblasti vysokoškolského vzdelávania na Slovensku. Orientuje sa na:

- Koordináciu environmentálnej výchovy na vysokých školách;
- Organizovanie doplnkového štúdia pre starostlivosť o životné prostredie;
- Podnecovanie a indikovanie environmentalizácie študijných programov na vysokých školách;
- Vydávanie aktuálnych príručiek z oblasti starostlivosti o životné prostredie na zaplnenie medzier v študijnej literatúre pre VŠ, resp. odbornú i širokú verejnosť;
- Organizovanie odborných podujatí (seminárov, školení, konferencií);
- Získavanie a poskytovanie informácií z problematiky študijných programov a projektov VŠ v oblasti starostlivosti o životné prostredie;
- Využívanie počítačovej siete SANET na získavanie a poskytovanie informácií o environmentálne zameraných študijných odboroch, učebných plánoch a osnovách študijných predmetov;
- Spoluprácu so SEV na Slovensku;
- Spoluprácu so zahraničnými vysokoškolskými vzdelávacími a výchovnými strediskami.

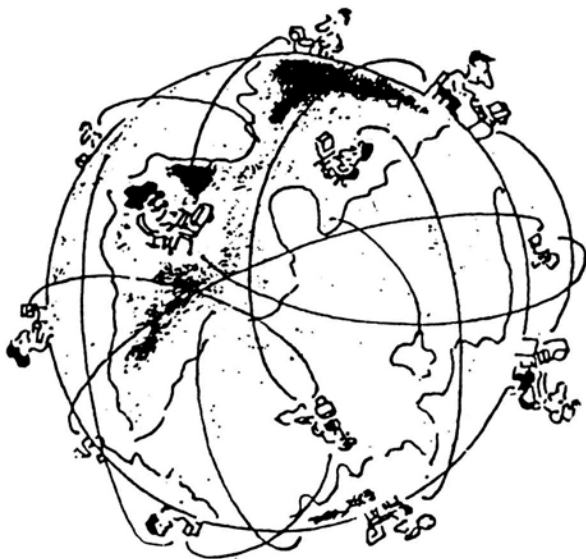
Činnosti Sofronu vychádzajú z potreby koordinácie existujúcich aktivít v oblasti environmentálnej výchovy a využitia odborných kapacít pedagógov a študentov vysokých škôl na zvyšovanie vzdelanostnej úrovne pracovníkov, ktorí sa jej venujú na rôznych stupňoch vzdelávania.

Dlhodobé ciele:

- *Identifikácia a zbromažďovanie informácií vyplývajúce z prepojenia na počítačovú sieť SANET:*
 - urziavanie a doplňanie databáz z oblasti vzdelávania,
 - vyhodnocovanie informácií z oblasti environmentálnej výchovy v nadväznosti na uskutočňované aktivity,
 - využívanie počítačových sietí na získavanie a výmenu informácií o životnom prostredí na rezortnej (MŠV SR) a mimorezortnej úrovni.
- *Pomoc rozvoju vzdelávacej, výchovnej, vedeckej a výskumnej spolupráce v oblasti environmentalistiky v národnom aj medzinárodnom meradle:*
 - spoluúčasť na organizovaní konferencií,
 - vzdelávacie tábory s účasťou našich i zahraničných lektorov,
 - spolupráca s Britskou radou na Slovensku.
- *Školiace a vzdelávacie aktivity v oblasti environmentálnej výchovy:*
 - semináre zamerané na zvýšenie profesionálnej úrovne pracovníkov SEV,

- prednášky o aktuálnych environmentálnych problémoch pre študentov VŠ.

Kontaktná adresa: CEV Sofron, Mgr. Lubica Slaná, PRIF UK, Mlynská dolina, 842 15 Bratislava, tel./fax: 07/725 402 , e-mail: sofron@ffns.uniba.sk

Slovenská environmentálna počítačová sieť

Slovenská environmentálna počítačová sieť (SEPS) bola zriadená v auguste 1993 **na informačnú podporu mimovládnych ochranárskych organizácií na Slovensku**. Spolu s českou sieťou Econnect sú združené v spoločnej sieti ECN (Easy Connection Net), ktorá je súčasťou medzinárodného združenia sietí APC (Association for Progressive Communication).

Okrem elektronickej pošty (e-mail), ktorá navzájom spája účastníkov siete, môže sa využívať aj na konferencie. Kon-

ferencia funguje takto: vytvoria sa tematické okruhy, ako napr. Energetika, Odpady, Ekovýchova, Lesy, Knihy, Kalendár a pod. Všetky príspevky prichádzajú nie jednému, ale viacerým užívateľom, ktorí sa do konkrétnej konferencie prihlásili.

SEPS r. 1993 a 1994 finančne podporovali: Regionálne environmentálne centrum so sídlom v Budapešti a Environmental Partnership.

Kontaktná adresa: SEPS, Ildikó Takácsová, Godrova 3/b, 811 06 Bratislava, tel./ fax: 07/313 968, e-mail: ECN: 2:424/31

Econnect

Česká počítačová sieť Econnect má stejné poslaní jako slovenská SEPS. Je hlavním uzlem nekomerční sítě ECN, umožňuje mimovládním organizacím šířit a vyměňovat si vlastní informace, ale také pomáhá zpřístupnit jiné informační zdroje. Provoz této sítě je financován různými příspěvky, dary a dotacemi, jen část nákladů se hradí z příspěvků uživatelů. Díky tomu je Econnect nesrovnatelně levnějším komunikačním prostředkem než jiné počítačové sítě, pošta, telefon či fax. Přes Econnect je přístup do světových sítí, např. GreenNet, EcoNet, EARN/BitNet, Internet a pod., znamená tedy levnou komunikaci se všemi světadíly.

Kontaktní adresa: Econnect, Českomalínská 23, 160 00 Praha 6, BBS: 02/3118169, tel.: 02/ 3118170

SLOVENSKÉ CENTRUM
VEDY PRE VŠETKÝCH

BRATISLAVA

SCHOLA LUDUS

Nadácia Schola Ludus

Nadácia vznikla r. 1991 s cieľom vybudovať **Slovenské centrum vedy pre všetkých (SCVV)** - vedeckovýskumnú a kultúrno-vzdelávaciu mimovládnu inštitúciu pre neformálne celoživotné vzdelávanie, výchovu obyvateľstva a podporu školského vzdelávania na základe najnovších poznatkov vedy, techniky a spoločenských potrieb. Snaží sa o to formou netradičných interaktívnych multimediálnych výstav, v spojení s rôznymi sprievodnými aktivitami, v širokej spolupráci s vysokými školami, vládnymi a mimovládnymi inštitúciami, organizáciami a jednotlivcami a v prepojení na sieť vedeckých centier a príbuzných vzdelávacích aktivít vo svete. Výchovným cieľom je harmonizácia vzťahov človeka a prírody.

Filozofia projektu Schola Ludus vychádza z predpokladu, že jedným z kľúčov prerodu myslenia a chovania spoločnosti môže byť nový jazyk prírodných vied a nový spôsob vzdelávania na báze vlastnej skúsenosti a interaktívnej multimediálnej komunikácie.

Ťažiskom SCVV by sa mali stať výstavy s vedecko-poznávacími projektmi a funkčnými trojrozmernými exponátmi demonštrujúcimi niektoré zo základných prírodných alebo spoločenských javov. Výstavami takéhoto typu, kde sa s exponátmi možno hrať, vytvára sa otvorený priestor pre tvorcov i adresátov. Môžu byť základňou pre pedagogický výskum, prípravu a doškolenie učiteľov, „praktikárne“ pre školy, miestom spoločného poznávania, zábavy a radosti pre deti i dospelých.

V novembri 1993 prijala 27. Generálna konferencia UNESCO Rezolúciu Slovenska k projektu Schola Ludus, čím sa SCVV zaradilo k predvojovým typom Projektu 2000+. Za obsah i dosiahnuté výsledky získal slovenský projekt mimoriadnu cenu UNESCO.

Prvú interaktívnu výstavu Schola Ludus 1992/93 navštívilo v 9 mestách SR počas 9 mesiacov jej trvania 80 000 návštevníkov. Ďalším úspešným podujatím bol medzinárodný workshop Veda pre všetkých atraktívne a súťaž Vedecká hračka. S veľkým ohlasom sa stretla aj druhá interaktívna výstava Schola Ludus 5 E: Environment-Energia-Experiment-Etika-Edukácia (1993-1994), ktorej časť v súčasnosti putuje po Slovensku. Stručný scenár tejto výstavy:

Experiment - jednoduché demonštrácie javov a technológií z rôznych oblastí vedy a techniky,

Energia - zdôrazňuje sa dynamika deja - vznik novej kvality, premeny energie, jej získavanie, spotrebu a šetrenie,

Environment - deje sa uvádzajú do širších súvislostí, približuje sa ich uplatnenie v prírode, technike a v každodennom živote z lokálneho i z globálneho hľadiska,

Etika - exponáty, texty i obrázky provokujú k zamysleniu, zaujatiu osobného postoja, apelujú na zodpovednosť človeka voči životnému prostrediu.

Edukácia - netradičné vzdelávacie prístupy, zamerané na rozvoj vlastného názoru, kritického myslenia, tvorivosti; uplatňuje sa viacstupňový experiment; návštevník má predpovedať priebeh dejov, prostredníctvom hry s exponátom získať praktickú skúsenosť, urobiť korekcie svojich predpovedí, domyslieť význam a použitie z hľadiska lokálneho a globálneho a pod.

Významným podujatím Schola Ludus bola medzinárodná konferencia Veda a verejnosť, ktorá sa konala koncom júna t. r. v Bratislave za účasti odborníkov zo 16 krajín.

V súčasnosti sa pripravuje nová výstava Dynamika biologických systémov a druhý ročník súťaže Schola Ludus - vedecká hračka.

Kontaktná adresa: Nadácia Schola Ludus, RNDr. Katarína Teplanová, CSc., MFF UK, Mlynská dolina F 2, 842 15 Bratislava, tel.: 07/720 003

Nadácia Sosna

Nadácia Sosna bola založená r. 1992 v Košiciach. Združuje zástupcov rôznych organizácií a hnutí (SZOPK, školstvo, magistrát a pod.). Jej cieľom je organizovať a podporovať podujatia, zamerané na:

- Zvýšenie environmentálneho vedomia obyvateľstva (celoročný cyklus prednášok na rôzne témy z oblasti eko-

lógie a životného prostredia, vydávanie informačných materiálov, besedy, výstavy);

- Environmentálnu výchovu učiteľov a mládeže (prednášky, semináre, akcie ku Dňu Zeme, Dňom ochrany prírody, vzdelávacie programy pre školy, podpora škôl v rámci projektu „Modré z neba“, prímestské prírodovedne zamerané tábory, tvorba pracovných listov a alternatívnych pomôcok pre školy);

- Propagáciu pozitívnych spôsobov života (spolupráca pri zavádzaní separovaného zberu v Košiciach, výstavy, besedy a prednášky);

- Zhromažďovanie a rozširovanie informácií týkajúcich sa životného prostredia;

- Informačnú a publikačnú činnosť (hra Ekosystémové domino, kniha Iná možnosť a Ekohry);

- Kampane (napr. na záchranu borovicového hája).

V rámci nadácie pracuje Klub priateľov nadácie Sosna, ktorého cieľom je zoznámiť, spojiť a zaktivizovať ľudí v rámci činností, ktoré organizuje, ponúknuť im priestor na realizáciu vlastných aktivít v súlade s cieľmi nadácie.

Nadácia má k dispozícii malú videotéku a knižnicu s titulmi z oblasti alternatívnej pedagogiky, ekofilozofie, životného prostredia, prírody.

Kontaktná adresa: Ekologická nadácia Sosna, Ing. Štefan Szabó, Park Komenského 7, 043 84 Košice, tel.: 095/436 781, fax: 095/366 18, 392 11

nadácia
SOSNA

Nadácia City University Bratislava

Nadácia City University Bratislava bola založená na podporu vzdelávania na dnes už pomerne známej vzdelávacej inštitúcii, ktorá vznikla r. 1990 s pôsobnosťou pre obe republiky - Slovenskú i Českú. City University Bratislava (CUB) udržuje úzke kontakty s The Open University vo Veľkej Británii, preberá od nej študijné materiály i metódy výučby. CUB vychádza v ústrety každému dospelému človeku, ktorý má záujem vzdelávať sa popri zamestnaní. Pri forme tzv. dištančného štúdia sa nerobia prijímacie pohovory, veľká časť práce spočíva v samoštúdiu z originálnych materiálov Open University a prezentácii vedomostí písomnou formou.

Táto mimovládna inštitúcia, až do r. 1994 orientovaná prevažne na manažérske predmety, rozhodla sa vstúpiť na neprebádanú pôdu dištančného vzdelávania v odbore životného prostredia. Prvým krokom bolo otvorenie kurzu v anglickom jazyku s cieľom pripraviť budúcich tútorov (teda nie učiteľov v klasickom chápaní) pre kurzy v slovenčine, ktoré sa otvoria vo februári 1995.

Tento kurz má široký záber na prírodné aj sociálne prostredie človeka. Texty sú koncipované tak, aby v priebehu deviatich mesiacov štúdia postupne prehľbovali a rozširovali vedomosti o súvislostiach medzi procesmi evolúcie Zeme, prírodných ekosystémov a ľudskej spoločnosti na jednej strane a problémami životného prostredia, ako sú rôzne formy znečistenia (od odpadových vôd po vyhorené jadrové palivá), narušenie prirodzených ekosystémov, havárie a prírodné katastrofy, percepčné znehodnotenie prostredia atď., na strane druhej. Do akej miery sú tieto negatívne prvky prostredia previazané s ľudskými aktivitami, je predmetom podrobného výkladu o surovinách, tradičných a alternatívnych zdrojoch energie, poľnohospodárskych systémoch, populačnom raste a jeho vzťahu k ekonomickým podmienkam, o urbánnom prostredí a urbánnom plánovaní, globálnom otepľovaní atmosféry, využití oceánov, vývoji ochranných hnutí a politických stratégií a mnohých ďalších, ktoré sú doplnené o prípadové štúdie z rôznych regiónov sveta.

Špeciálne otázky súvisiace s týmito témami, napr. vybrané problémy regiónov Slovenska, majú priestor na tzv. tútorialoch, čiže pravidelných stretnutiach študentov s tútorami počas štúdia. Tútor má za cieľ rozvíjať tvorivý prístup poslucháčov a pomáhať im lepšie pochopiť prebrané témy. Priestor na prezentovanie vlastných názorov majú študenti pri spracúvaní lokálneho projektu.

Súbor štyroch učebníc a videokazeta tvoria ucelený študijný materiál, ktorý má čo povedať každému odborníkovi z oblasti životného prostredia či na vedeckom pracovisku, v štátnej správe alebo v súkromnom sektore. Predstavuje totiž

originálny prístup k poznatkom, ktoré sa u nás v takejto ucelenej podobe doteraz nedali získať. Jeho veľkou prednosťou je systematickosť a hierarchizácia environmentálnych problémov, vďaka čomu možno presne definovať a jasne rozlišovať problémy podstatné od okrajových, globálne od lokálnych, akútne od menej naliehavých, ale aj finančne a organizačne náročné od jednoduchých. Aj preto sú medzi študentmi viacerí pracovníci úradov životného prostredia, odborných inštitúcií, zahraničných firiem a vedeckých pracovníkov.

Prihlášky na štúdium v r. 1995 (začína vo februári v anglickom i slovenskom jazyku) možno podať do 15. decembra 1994.

-nš-

Kontaktná adresa: Ing. Ján Morovič, CSc., Nadácia City University Bratislava, Mudroňova 47, 811 03 Bratislava, tel.: 07/31 44 66 fax: 07/31 69 78

Nadácia Zelená nádej

Nadácia Zelená nádej vznikla r. 1991 a jej cieľom je podporovať aktivity zamerané na ochranu životného prostredia. V povedomí ľudí sa ochrana ŽP spája predovšetkým so zabraňovaním jeho znečistenia. Následky sú totiž pomerne rýchlo viditeľné. Súčasná technika umožňuje znečistenie znižovať - až úplne odstrániť, dokonca sa z toho stáva celkom výnosná obchodná záležitosť pomýlene nazývaná „ekologická“.

Znečistenie je ale len jedným z mnohých podstatne zložitejších problémov, ktoré tu zostanú aj keby sa znečistenie Zeme odstránilo. Tieto problémy sú úplne inej povahy, súvisia s narušením biologických systémov. Verejnosť toto ohrozenie zatiaľ nepozná a ekonómovia i politici ho podceňujú. Ide však o veľmi vážnu hrozbu vísiaču nad našou budúcnosťou, bohužiaľ, nie je to len dramatické vyhlá-

senie. Všetci sa totiž vedome alebo nevedome zúčastňujeme narušovania najvýznamnejších ekosystémov. Rastlinné i živočíšne druhy ustupujú varujúcim spôsobom, čím sa ochudobňuje a znižuje biodiverzita. V konečnom dôsledku to znamená ohrozenie samého človeka. Poslaním nadácie Zelená nádej je podporovať všetky aktivity, ktoré lokálne alebo globálne prispievajú k zachovaniu biologickej rozmanitosti ekosystémov.

V súčasnosti sú to tieto aktivity:

- *Záchrana pôvodných jedľovo-bukových (Abieto-Fagetum) lesov Šariša.*

- *Záchrana dravcov (predovšetkým orla skalného, sovy dlhochvostej, vlka obyčajného, rysa).*

- *Prevádzka Zeleného strediska (informačná činnosť pre mimovládne ochranárske organizácie i ostatnú verejnosť).*

- *Podpora trvalého osídľovania podhorí a hôr lazničkeho typu, s dôrazom na maximálne autonómny život v symbióze s okolitou prírodou.*

- *Prevádzka vydavateľstva ABIES, zameraného na vydávanie literatúry z oblasti hlbínnej ekológie a nové pohľady na lesníctvo.*

- *Vytvorenie výchovno-praktického strediska Ambrušovce, ktoré by v praxi demonštrovalo pokrokové lesnícke postupy a myšlienky hlbínnej ekológie.*

- *Rozvoj bicyklovej dopravy.*

Kontaktná adresa: Dáša Balážová, Nadácia Zelená nádej, Levočská 5, 080 01 Prešov, tel.: 091/734 500, fax: 091/731 445, osobne: Zelené stredisko, Levočská 5, Prešov

*Nadácia Zelená Nádej
Green Perspective Foundation*

The Environmental Partnership for Central Europe

Projekt **Spolupráce v životním prostředí pro střední Evropu** - Environmental Partnership - byl založen r. 1991 nadací German Marshall Fund USA s podporou dalších amerických nadací - Charles Steward Mott Foundation a Rockefeller Brothers Fund. Další zdroje financí pochází od Sasakowa Peace Foundation (Japonsko), Moriah Fund (USA), Swiss Foundation a jiných. Poskytuje finanční, technickou a organizační pomoc na řešení problémů životního prostředí a vytváření strategie trvale udržitelného rozvoje. Podporuje projekty NGOs a místní samosprávy. Podobné programy fungují také na Slovensku, v Maďarsku a Polsku. Environmental Partnership je spravován prostřednictvím German Marshall Fund, který sídlí ve Washingtonu D.C., je nezávislý na vládě stejně jako na politických stranách. Příspěvky uděluje pouze na období jednoho roku, výjimečným projektům se mohou poskytnout i opakovaně. Příspěvek se může použít na mzdy pro pracovníky konkrétního projektu, provozní náklady, nákup techniky a pod.

V některých případech může Partnership pomoci organizaci získat větší finanční podporu od jiných nadací nebo organizací v USA či Západní Evropě.

Partnership chce pomoci mimovládním organizacím (NGO) při zlepšení organizace jejich práce, vyškolení zaměstnanců a aktivistů. Pro zvýšení efektivity práce orgánů místní samosprávy chce Partnership přispět ke zlepšení jejich technických, řídicích a organizačních možností. Podporuje aktivity směřující ke spolupráci mimovládních organizací, státní správy, místních zastupitelstev a podniků. Prioritou jsou takové projekty, jejichž výsledky mohou být využity jinými. Zvláštní důraz klade na aktivní účast široké veřejnosti v jednotlivých projektech a na akce zaměřené na rozvoj občanského principu ve společnosti. Novou prioritou je podpora projektů ochrany životního prostředí v příhraničních oblastech.

Partnership chce také zlepšit možnosti a schopnosti mimovládních organizací a místních úřadů rozhodovat o tom, které ze zahraničních přístupů k ochraně životního prostředí mohou být užitečné v místních podmínkách a pomoci jim získat přístup k informacím a zdrojům v USA, západní Evropě či jinde. Partnership poskytuje příspěvky na zahraniční odborné stáže a studijní cesty, také na cesty odborníků ze zahraničí.

Kontaktná adresa: RNDr. Miroslav Kundrata, CSc., Environmental Partnership, Panská 9, 602 00 Brno, tel./fax: 05/422 10 561

Environmental Partnership na Slovensku

Koncom januára t. r. získalo 14 projektov zo Slovenska celkovú podporu vo výške 39 000 USD. Najväčšie granty po 6000 USD udelili 3 projektom. Prvý z nich získal A-projekt Liptovský Hrádok na podporu Koncepcie rozvoja Podtatranského regiónu udržateľným spôsobom, druhý grant získalo Stredisko environmentálnej osvetvy Bambi v Moldave nad Bodvou na rozvoj prihraničnej slovensko-maďarskej spolupráce, tretiu veľkú finančnú dotáciu získal projekt Deň Zeme 94 s Global ReLeaf. Partnership sa rozhodol podporiť SZOPK v Prešove a Nadáciu Zelená nádej 4000 USD v úsilí o zavedenie separovaného zberu odpadu v tomto meste. 3500 USD dostalo Občianske združenie Slatinka, ktoré si vytýčilo cieľ vstúpiť do procesu rozhodovania o výstavbe nového vodného diela Slatinka, neďaleko Zvolena. Z menších projektov dostalo podporu 2000 USD napr. združenie Pčola so sídlom v Starej Ľubovni na organizovanie stretnutí poľských, slovenských a ukrajinských NGOs a vytvorenie ich fungujúcej medzinárodnej siete na území Karpatského euroregiónu.

Environmental Partnership tento rok udelil granty aj ďalším projektom. Obsiahlejšiu informáciu o nich prinesieme v budúcom čísle.

Kontaktná adresa: Ing. Peter Medveď, Environmental Partnership for Central Europe, Skuteckého 30, 974 01 Banská Bystrica, tel./fax: 088/294 259

Poznámka redakcie: Adresy, prípadne i stručné informácie o zameraní činnosti ostatných mimovládnych environmentálnych organizácií v SR a ČR obsahujú publikácie: Organizácie tretieho sektoru na Slovensku - Adresár 1994 (vydalo Centrum tretieho sektoru, SAIA, Bratislava 1994, Hviezdoslavovo nám. 14, P.O. Box 108, 810 00 Bratislava 1), Adresár environmentálnych organizácií, nadácií a združení na Slovensku (vydal MV SZOPK, Godrova 3, 811 06 Bratislava).

Adresár mimovládnych environmentálnych organizácií ČR bol vydaný r. 1991, v súčasnosti sa pripravuje viacero nových vydaní, napr. v Nadaci ekologické výchovy Eva, Ekocentrum Pardubice, Štolbova 2565, 530 02 Pardubice, ďalší v Agenture Koniklec, P. O. Box 24, Chelčického 12, 130 00 Praha 3 a pod.